

[Lasse Budtz]

overvejelser regeringen har gjort sig i lyset af Sovjetunionens okkupation af Afghanistan.

Udenrigsministeren (Kjeld Olesen):

Jeg vil indledningsvis gerne give udtryk for den tilfredshed, hvormed regeringen hilser det initiativ, som et meget bredt udsnit af folketingets partier har taget ved at fremsætte forespørgslen om regeringens sikkerhedspolitiske overvejelser.

Den altoverkyggende begivenhed, siden vi sidst her i tinget havde lejlighed til at drøfte de sikkerhedspolitiske aspekter i dansk udenrigspolitik, er naturligvis den sovjetiske invasion i Afghanistan, der indledtes den 27. december sidste år. Dette skridt har krænket det afghanske folks grundlæggende rettigheder, forstyrret stabiliteten i et område af verden, hvor mange landes vitale interesser krydser hinanden, og sat spørgsmålstegn ved Sovjetunionens troværdighed som forpligtet part i det internationale samfund.

Fra sovjetisk side har man som bekendt begrundet sin optræden med, at der var tale om at imødekomme en anmodning fra Afghanistans ledelse om bistand. Denne begrundelse er ikke holdbar. Regeringen er af den opfattelse, at der er tale om en klar sovjetisk krænkelse af et andet lands suverænitets, territoriale integritet og nationale uafhængighed. Det er på denne baggrund, jeg har givet udtryk for regeringens klare afstandtagen fra den sovjetiske handling. Det er ud fra samme vurdering, at statsministeren i et brev til præsident Bresjnev har tilkendegivet de danske synspunkter og opfordret Sovjetunionen til at trække sine tropper ud af Afghanistan. Det er også på denne baggrund, at Danmark var med til at anmode præsidenten for FNs sikkerhedsråd om at indkalde rådet til hastemøde til drøftelse af situationen i Afghanistan. Sovjetunionen nedlagde som bekendt veto, men måtte i den efterfølgende behandling af sagen i generalforsamlingen registrere en bemærkelsesværdigt massiv underkendelse af sin handling. Bemærkelsesværdig især på grund af den fasthed, hvormed og det omfang hvori de alliancefri lande gav udtryk for kravet om sovjetisk tilbagetrækning.

Det er indlysende, at man i en sådan situation søger at identificere de egentlige bevæggrunde bag den sovjetiske handling. Rea-

listiske forsøg på at vende situationen må hvile på nogenlunde klare forestillinger om, hvorfor den kom i gang. Det er givet, at en række langsigtede betragtninger har spillet ind, men det er næppe muligt entydigt at udlægge motiverne. Det er sandsynligt, at Sovjetunionen mere og mere havde måttet erkende, at man ikke med politiske midler alene kunne nå det mål, man havde sat sig i retning af at sikre indflydelse og kontrol i området, og prestigehensyn kan også have spillet en rolle.

I den forbindelse vil jeg gerne erindre om, at Sovjetunionen aldrig har lagt skjul på, at man ikke accepterede den vestlige opfattelse af afspændingens globalitet og udelelighed. Den sovjetiske regering har tværtimod gentagne gange givet udtryk for sin vilje til at påvirke styrkeforholdet mellem, hvad man dér forstår ved »socialisme« og »kapitalisme« i verden, og lige så udtrykkeligt forbeholdt sig ret til at støtte såkaldte nationale befrielseskrige i den tredje verden, hvilket i praksis kan forstås som støtte til kommunistisk eller kommunistvenlig magtovertagelse. Vi har i de senere år set flere eksempler på, at Sovjetunionen militært har søgt at blande sig i udviklingen i Afrika. I Afghanistan har Sovjetunionen direkte gennemført en militær intervention for at opretholde et marxistisk-leninistisk styre i Kabul i strid med det afghanske folks klart tilkendegivne ønsker. Også siden invasionen i Afghanistan har man fra officiel sovjetisk side bekræftet, at den sovjetiske regering ikke vil fraskrive sig sin fortolkning af afspændingen.

Invasionen kan imidlertid have videre mål og være udtryk for en interesse, der er arvet fra zartidens Rusland, i på længere sigt at sikre sig en placering i en region, der rummer muligheder for adgang til Det indiske Ocean. Formentlig har det ikke været uvæsentligt, at den anden supermagt, USA, samtidig og stadig er dybt engageret i udviklingen i Iran, hvor gidselsituationen ulykkeligvis endnu ikke har fundet en afklaring.

Det spørgsmål, der naturligvis melder sig, om aktionen i Afghanistan kan få konsekvenser andre steder i verden, kan ikke besvares med et klart ja eller et klart nej. Men betydningen ikke mindst for den vestlige verden af det område, hvor invasionen har fundet sted, og den mangel på stabilitet, der i forvejen kendetegnede og fortsat kendetegner